

PROVINCIE
FLEVOLAND

#Durftefalen:

Lessen over windenergie uit Flevoland

#Durftefalen

#Durftefalen:

‘Agrariërs pionierden met windenergie in Noordoostpolder’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de wereld van windenergie.

Dit keer: Cees Tolsma, voorzitter van de Koepel Windenergie Noordoostpolder. Dit is een vereniging van initiatiefnemers en behartigt de gemeenschappelijke belangen van het Windpark Noordoostpolder.

Wat was in de afgelopen jaren jouw rol binnen de windenergietransitie?

Tien jaar geleden ben ik voorzitter geworden van de Koepel Windenergie Noordoostpolder en ben ik betrokken geraakt bij Windpark Noordoostpolder (zie kader). In 1980 had ik samen met mijn tweelingbroer een bedrijf in installatie- en koeltechniek en we besloten om windmolens te verkopen en produceren. In die tijd was energie erg schaars. We zetten toen een windmolen bij ons bedrijf neer. Uiteindelijk zakten de energieprijzen weer en werd het niets met deze tak van onze onderneming. In diezelfde periode, begin jaren tachtig, waren er een aantal agrariërs in de Noordoostpolder die ook een windmolen plaatste bij hun boerderij. En energiebedrijf RWE (destijds Essent) zette 55 windmolens op de Zuidwestermeeweg; dit was het eerste grote windmolenpark van Essent. Boeren in de omgeving zeiden toen direct: dat hadden wij ook zelf kunnen doen. In de jaren negentig hebben die boeren de koppen bij elkaar gestoken en toenadering gezocht tot de RWE, omdat die daar dus al een groot windmolenpark hadden. In die tijd hadden veel boeren dus een molen op hun erf. Dit werd een doolhof en de gemeente Noordoostpolder wilde dat niet meer. Toen hebben we (100 agrariërs verenigd in bedrijven

NOP Agrowind en Westermeerwind red.) samen met Essent voorgesteld om een windpark te maken langs de dijk. De provincie nam dit plan over en in 2015 is de bouw van het park pas gestart. Dat is dus een heel lang traject geweest.

Nog even terug naar het begin: agrariërs willen een windmolenpark beginnen. Hoe kwam dit verder tot stand?

In eerste instantie werd het initiatief genomen door boeren die langs de dijk zaten. Een stuk of drie, vier voortrekkers nam het initiatief en stelde voor om het met veel meer boeren samen te doen. Omdat het traject zo lang duurde werden het 100 boeren. Eigenlijk waren er in eerste instantie vijf of zes groeperingen die daarmee bezig waren verenigd in NOP Agrowind. En dan heb je daarnaast nog Westermeerwind. Dat zijn twee agrariërs die dat getrokken hebben. Dat is het deel dat in het water staat. En dan heb je ook nog RWE.

Over Westermeerwind is afgesproken dat het een park is voor en door de Noordoostpolder en daar moeten ook bewoners van NOP en voormalig Lemsterland in kunnen participeren. De molens die aan de binnenkant van de dijk staan, 26, is Agrowind en daarin participeren alleen 100 agrariërs. En dan staan er nog acht van RWE tussen Urk en de Ketelbrug en vier tussen de molens van Agrowind op de Westermeerdijk.

En dat is allemaal een heel gedoe geweest. De procedures om het rond te krijgen zijn erg kostbaar. Hiervoor moest vooraf veel geld worden geïnvesteerd. Je had ook boeren bij wie het geld aan de lippen kwam te staan: de kosten gingen natuurlijk voor de baat uit. Het leek er ook lang op dat het niet doorging, omdat er veel strubbelingen waren.

Welke knelpunten ben je afgelopen jaren tegengekomen?

Wij waren de eerste die zo'n groot park neerzetten: zowel inshore als op het land. Er was niemand die ervaring had met zo'n groot park. Toen ik in de jaren tachtig een windmolen wilde bij mijn bedrijf, hadden we binnen een paar maanden een vergunning. Dat kwam omdat er destijds sprake was dat er een kerncentrale in de Noordoostpolder zou komen. Toen ik naar de gemeente ging voor een gesprek hierover, hing er op het gemeentehuis ook een vlag met 'geen kernenergie' op de gevel. Ze waren dus erg bereidwillig om een vergunning te verlenen. Later kregen we bericht van de gemeente dat er een Molenwet van een paar honderd jaar oud was. Je mag in de buurt van een molen geen bebouwing neerzetten, want dan kan die niet draaien. Wij maakten duidelijk dat het om een object ging dat verkocht werd.

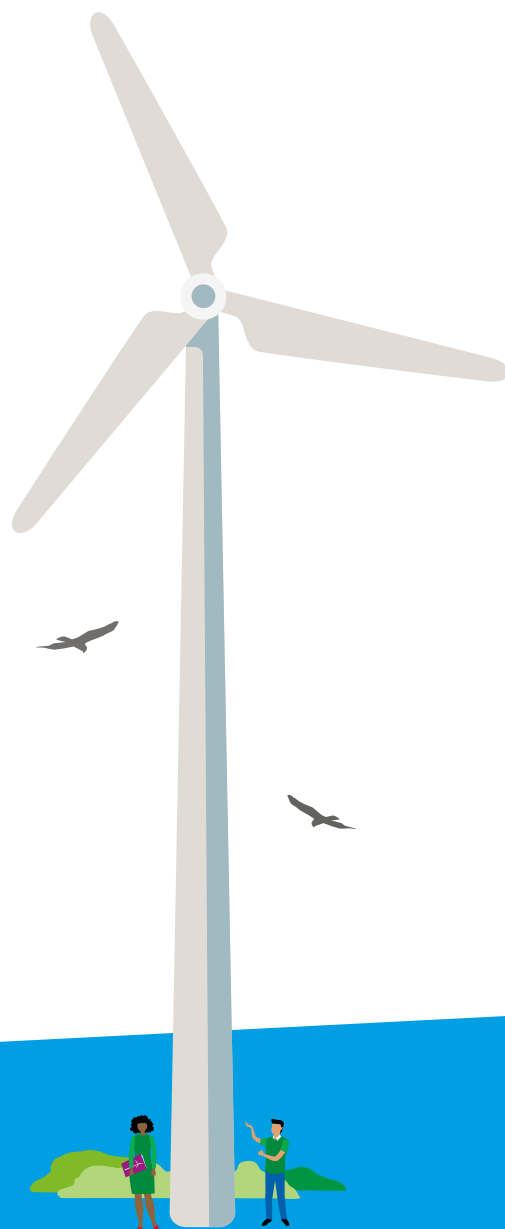
Hoe bedoel je?

Wij hebben aangegeven dat we geen gebruik zouden maken van de Molenwet. Voor ons bedrijf lag een stuk industrieterrein dat nog verkocht moest worden. Dat hadden we tegen kunnen houden op basis van de Molenwet, maar dat waren we helemaal niet van plan.

Vervolgens probeerden we de molens daadwerkelijk te verkopen. We hadden een aanvraag in Amsterdam en Harderwijk. Daar kregen we te maken met de brandweer, vanwege veiligheidseisen over de hoogte: die mocht niet hoger dan 18 meter zijn.

Welke les heb je hiervan geleerd?

Met dit soort ontwikkelingen heb je heel veel tijd en geduld nodig. Je moet goed communiceren naar je achterban en de omgeving. Zo open mogelijk. Toen wij begonnen, was er niets voor omwonenden geregeld. Dat hebben wij allemaal zelf bedacht. Wij wilden de omgeving goed

informereren met pr en het organiseren van bijeenkomsten. Op het moment dat de vergunning er is, komt ineens de oppositie en zegt dat ze niets wisten. Het betrekken van de bewoners hadden we misschien nog veel beter kunnen doen. We belegden bijeenkomsten op Urk en in andere plaatsen en daar kwamen maar een paar mensen op af. De interesse was er niet. Dat was jammer dat het zo gelopen is. Oppositie heb je altijd. Als de vergunningen er zijn, kunnen tegenstanders alleen nog maar naar de Raad van State. Maar misschien had je vooraf meer kunnen doen.

Is het niet zo dat mensen er pas een beeld bij hebben als de molens in de achtertuin komen en niet als ze daar een tekening van zien?

Ja, oppositie houd je altijd. Sommige bewoners zijn nu eenmaal tegen. Of we dat helemaal hadden kunnen oplossen weet ik niet, maar misschien hadden we nog meer moeten communiceren wat onze plannen waren. En ineens was het plan er dan, zo voelde het voor de buitenwereld. De bevolking erbij betrekken is lastig. Dit gebeurt nu meer. Je hebt nu ook social media die je kunt inzetten.

Wat is het beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Eerlijk zijn en een lange adem hebben. Veel mensen denken: dat gaan we even vlug doen. Zo zitten ondernemers bijvoorbeeld in elkaar. Als wij vroeger bij ons in het bedrijf vandaag iets bedachten dan wilden we dat morgen regelen. Dit soort trajecten duurt makkelijk tien jaar. Sommige initiatiefnemers hebben de bouw van het park uiteindelijk niet eens mee kunnen maken, omdat ze inmiddels overleden zijn.

Hoe is het nu om het windpark te zien?

Het is geweldig wat die agrariërs met elkaar bereikt hebben. In Flevoland staan nu allemaal windparken, maar in de jaren tachtig was er nog niets. Dat hebben die boeren met elkaar opgepakt. Ik vind het mooi om voorzitter van die club te zijn. Dat is een eer.

Boeren staan op dit moment vaak in een negatief daglicht met betrekking tot duurzaamheid. In Flevoland hebben ze dus juist een bijdrage geleverd aan de energietransitie. Natuurlijk ze hebben er geld aan verdiend, maar ze durfden ook hun nek uit te steken.

Is dit typisch voor de pioniersgeest in Flevoland?

Dat is lastig te zeggen, maar het is hier wel als eerste ontstaan. Boeren kwamen hier terecht vanuit alle windstreken en moesten samenwerken met elkaar. Alleen konden ze het niet.

In het oude land heb je misschien problemen met je buurman waarvan de voorouders generaties terug het land hebben afgepikt. In Flevoland was iedereen nieuw en kwam met lege handen en moest er iets van maken: niet alleen, maar samen.

Onafhankelijk voorzitter van Koepel Windenergie Noordoostpolder

Windpark Noordoostpolder bestaat uit drie deelprojecten, waarvan twee op het land en een in het water. Het windpark wekt naar eigen zeggen jaarlijks 1,4 miljard kWh op, dat is vergelijkbaar met het elektriciteitsgebruik van ruim 400 duizend huishoudens.

De Koepel Windenergie Noordoostpolder is een vereniging van initiatiefnemers en behartigt de gemeenschappelijke belangen van het Windpark Noordoostpolder. Denk bijvoorbeeld aan de contacten met overheden, omwonenden en andere geïnteresseerde mensen en betrokken partijen. Het bestuur van de Koepel bestaat uit vertegenwoordigers van de initiatiefnemers en een onafhankelijke voorzitter, Cees Tolsma. De bedrijven Westermeerwind, RWE en NOP Agrowind – leden van Koepel Windenergie Noordoostpolder – bouwden een van de grootste windparken van Nederland. In Nagele is het informatiecentrum 11 Beaufort te vinden, waar je op een interactieve manier meer te weten kunt komen over windpark Noordoostpolder en windenergie in het algemeen.

#Durftefalen:

‘Samenwerken bij windenergie is echt essentieel’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de wereld van windenergie.

Dit keer: Wilfried Groot Koerkamp, melkveehouder en betrokken bij de totstandkoming van diverse windparken, waaronder Windplan Groen in Flevoland. “Duidelijke afspraken maken vóór de bouw van een windpark is essentieel voor een goede afloop.”

Wat was in de afgelopen jaren jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik startte in 1999 met de ontwikkeling van een windpark. De gemeente Dronten had destijds een projectbureau ingehuurd die lijnen had getekend in het landschap waar windmolens moesten komen. Iemand tipte mij toen dat er een lijn bij mij over het land liep. Windenergie had altijd al mijn interesse en nu had ik een goede aanleiding om ermee aan de slag te gaan. We zijn met tien boeren, op wiens land de streep was getrokken, om de tafel gegaan en hebben vrij snel geschakeld en afgesproken dat we ieder tien procent van het rendement van een nieuw windpark zouden krijgen en dat de opstallocatie goed was voor een landbouwkundige basisvergoeding (de vergoeding vanuit de eigenaar voor het gebruik van je land red.)

Ik had al gezien hoe het niet moest: in Swifterbant was al een lijn ontwikkeld en daar was veel gesteggel over geweest met burens die elkaar zelfs van de weg af reden. Dat wilden wij absoluut voorkomen. Een externe adviseur heeft toen bepaald dat de lijn het beste aan de Ellerweg kon komen. Daarna ben ik samen met agrariër Jocelyn Smit als verantwoordelijke vanaf de Olsterweg in het vergunningentrajec gedoken. De gemeente had destijds een streep getrokken waar de molens mochten komen,

maar de provincie vond eigenlijk dat er meer ruimte tussen de turbines moest komen. Dat hebben we aangevochten. In 2002 zijn we gaan draaien met het park Olster-Tocht BV. We hadden destijds de gunfactor en de wereld van windenergie was erg klein. Daar hebben we zelf gebruik van gemaakt. Zo kregen we ook hulp van de leverancier van de turbines, Vestas. Die stelde dat wij makkelijk zelf een windpark konden opzetten. Dat soort partijen heeft ons enorm geholpen.

Was de opbrengst goed?

Ja. We hebben daar een gouden park aan gehad. En natuurlijk hadden we technische opstartproblemen. Ook hadden we slechts REB als ‘windstroom subsidie’. Dat was eigenlijk een plus bovenop de grijze stroomprijs toen. Na een jaar draaien werd onze lijn verlengd met vier extra windmolens.

In eerste instantie had die lijn al langer kunnen zijn, maar deze lag op een straalpad voor het radioverkeer van het ministerie van Defensie. Dat is nu nauwelijks nog voor te stellen, maar een straalpad bestond toen nog. Hoge gebouwen waren niet toegestaan. Dat werd opgeheven en toen konden er weer molens bij komen. We hebben de lijn uiteindelijk verlengd met nog acht boeren. Samen hadden

we een gezamenlijk stroomcontract en een aansluiting bij Liander en dat was dat. Het was voldoende om met vertrouwen de toekomst in te gaan. Triodos financierde het windpark destijds. Als wij meegedaan hadden met een projectontwikkelaar waren de revenuen veel lager geweest. Dat is geen verwijt aan die projectontwikkelaars. Lang niet iedereen is geschikt om het zelf te kunnen en willen aanpakken. In mijn ogen gaan mensen daar makkelijk aan voorbij. Ik heb bijvoorbeeld zelf ook een melkveehouderijbedrijf dat aandacht nodig heeft, naast mijn werkzaamheden voor het windpark.

Hoe ervaren jij het zelf vanaf het begin, een molen op je terrein?

Binnen onze groep boeren zat een biologische akkerbouwer die niet blij was om onder een molen te gaan werken. Daar is nog veel overredingskracht voor nodig geweest. Ik heb het nooit als hinderlijk ervaren. Misschien flauw om te zeggen, maar als jij opbrengst hebt van de molen dan accepteer je de hinder eerder.

Hoe verliep het proces van windpark Olster-Tocht naar Windplan Groen?

Wij hadden in 2010 onze oude (eerste generatie) molens tien jaar staan. De subsidie was op en de stroomprijs was matig. Ik kreeg een aanbod van iemand van Siemens Gamesa die dezelfde turbine kon bouwen als de Vestas V80. Hij vroeg of ik geen interesse had in het opschalen: dezelfde molens bouwen op dezelfde plek. Hiervoor kon ik nog SDE-subsidie aanvragen (een subsidie voor het financieren van groene stroom red.). We waren gek als we dit niet deden en hebben weer de koppen bij elkaar gestoken als park Olster-Tocht. De ellende was dat Zuidelijk Flevoland vol stond met kleine molens: NOP had een windpark langs de kust in ontwikkeling en Oostelijk Flevoland had een aantal lijnopstellingen met een blokkade op individuele ontwikkeling. De politiek wilde van alles, maar er was geen beleid.

Als windexploitant beseften wij dat het belangrijk was om stappen te zetten. Er was een nieuwe generatie grotere windturbines op de markt waar wijziging van beleid voor nodig was. In 2013 hebben we de vergunningsaanvraag gedaan voor dezelfde turbine op dezelfde locatie en die gekregen. Alleen de provincie legde een sloopblokkade op. Molens mochten pas gesloopt worden met een vergunning en die kregen we niet.

We kregen ondertussen wel subsidie. De provincie wilde niet dat wij op dezelfde plek nieuwe turbines gingen bouwen, want je kunt zo'n gebied maar een keer uitgeven. In 2016 kwam er vanuit de provincie en gemeente constructief beleid. In die tussenliggende jaren hadden wij de koppen

wel bij elkaar gestoken met allerlei varianten die laten zijn uitgemond in Windplan Groen. De politiek was nog niet zo ver om beleid af te stemmen.

Toen verscheen er een kaart met een nieuw plan voor Windplan Groen waarop twee lijnen ontbraken. De opvattingen over het opschalen en saneren waren divers: een stuk had een vervangingsvergunning, maar daar draaiden ze een prima rendement en hadden ze geen behoefte om de molens te vervangen. We hadden nog twee lijnen van Pure Energie, die waren net gesaneerd en opgeschaald in 2013-2014 en daardoor ook geen behoefte om mee te doen. En dan had je nog een aantal deelnemers van andere lijnstukken die heel graag wilden: die hadden zoiets van: zo nu zijn wij aan de beurt.

Met Olster-Tocht en Noorderwind, en dus eigenlijk de combinatie van de twee lijnen, waren wij van mening dat als we kunnen opschalen dat we gek waren als we dat niet deden. De nieuwe generatie windmolens had immers een veel groter potentieel. Dat wist ik ook vanuit de ervaring in 2005 in de Eemshaven in Groningen. Ik heb toen meegeschreven met een windturbinelocatie waar drie megaturbines gerealiseerd werden.

Hoe kwam je in Groningen terecht?

De windwereld was piepklein in die tijd.

Jij zag als ondernemer een kans?

Ja, ik kwam als ondernemer op die plekken terecht die vrijkwamen voor windmolens. Bijna een jaar later kwam zo'n plek vrij in de haven van Amsterdam. Destijds heb ik nog flink getwijfeld om hieraan mee te doen, maar dat heb ik niet gedaan vanwege de flinke hoogtebeperking vanuit Schiphol die problemen kon geven. In de Eemshaven had achteraf ook veel mis kunnen gaan, maar we hebben daar 21 goede mensen om ons heen verzameld die allemaal solitair een plek kregen. Op de startvergadering stelde iemand voor om een bv op te richten. Dit maakte het fiscaal aantrekkelijk en zorgde dat we het risico samen konden dragen. De vergunning was namelijk afgegeven voor 13 jaar na start draaien, maar bedrijvigheid in de Eemshaven zou altijd voorgaan op de windturbines. Toen ik daar kwam was de Eemshaven een maagdelijk industrieterrein, een grote zandvlakte. Door het windpark te realiseren, is ook de Eemshaven verder ontwikkeld.

In december 2006 werd ik gebeld door de collega-directeur met de mededeling dat van de 21 molens er 4 niet door konden gaan en 4 worden verplaatst. We hadden dus net een bv opgericht en certificaten uitgedeeld. Op zo'n moment ben je blij dat je een collectief hebt opgericht waarmee je ook dus het recht op de plekken deelt. Anders was je alles kwijt als jouw molen op de afgewezen plek had moeten komen. Met een goede onderbouwing wisten we vier alternatieve

locaties af te dwingen, waardoor we gewoon op 21 locaties hebben gebouwd. Dit zijn allemaal ervaringen die ik in 2016 kon gebruiken bij het ontwikkelen van Windplan Groen.

Wat was nu bij Windplan Groen het grootste knelpunt waar je tegenaan bent gelopen?

De diversiteit van belangen intern binnen de groep van wat later elf lijnstukken zijn geworden. Ten eerste al de grootte van de lijn. De ene bestond uit 17 molens met 13 eigenaren, het andere stuk waren 10 molens met 18 eigenaren. Sommige boeren hadden dus meerdere molens, terwijl anderen maar voor de helft eigenaar waren. En dan had je ook weer het park van Pure Energie die een vaste vergoeding kregen per jaar.

Hoe los je dat op?

De credits hiervoor gaan naar Wim Luijckx, die we als voorzitter van Windplan Groen hebben aangetrokken. Hij had natuurlijk een coöperatiehart vanuit zijn functie als directielid van Agrifirm. Wim had kennis van het gebied en van de boeren die er woonden. Dankzij de coöperatiegedachte hebben we alle kikkers in de kruiwagen kunnen houden tussen 2016 en 2018. Het was belangrijk om alle boeren in hun waarde te laten en naar hun belangen te luisteren, maar ook de gulden middenweg te durven souffleren. Zo van: jongens, zo en zo gaan we het doen, want op deze manier gaat het lukken. En dat heeft er ook toe geleid dat we in tegenstelling tot andere parken in Flevoland niet één park zijn, maar elf parken met allemaal een eigen autonomie, die allemaal strijden om hun eigen identiteit en om dit tot het beste resultaat te exploiteren.

Zijn de inkomsten uit windenergie voor jou belangrijk om je boerenbedrijf overeind te houden? Dit in tijden dat het voor sommige boeren moeilijker wordt om het hoofd boven water te houden?

Als je hier drie kilometer verderop kijkt, buiten de polder, hebben ze geen windmolens en kunnen ze ook boer zijn. Maar je ziet echt wel verschillen waar windgeld binnen komt waaien en waar niet. De boeren die windmolens hebben, groeien harder dan anderen, met als gevolg dat de originele uitgifte strategie enorm snel verandert. Je gaat dat de komende vijftien jaar ontdekken: als een boerderij verkocht wordt in de polder, dan heeft de koper meer dan alleen het boerderij-inkomen. Is dat goed of fout? Het belangrijkste is dat het geld in de regio blijft en wordt besteed. Als je bijvoorbeeld kijkt naar het windpark in de Eemshaven dan zat daar een ecoloog bij, een aantal accountants en welgeteld drie, vier boeren waarvan ik er een was.

Kort door de bocht gezegd: van al dat geld dat eigenlijk was bedoeld voor de provincie Groningen, blijft heel weinig geld daar.

Maar zijn de inkomsten uit windenergie voor jou van vitaal belang voor je bedrijf?

Natuurlijk, door windenergie kan ik meer: twee jaar geleden heb ik de boerderij van mijn achterbuurman gekocht. Dat was mogelijk omdat ik meer heb dan alleen het inkomen uit mijn boerderij. Komt bij dat ik natuurlijk ook een directiefunctie bekleed bij beide windparken en niet alleen het dividend ontvang.

Zou dit ook een oplossing kunnen zijn voor meer boeren in Nederland?

Boeren uit de rest van Nederland bellen mij geregeld voor advies. Ik zeg dan altijd meteen: zorg dat de taart zo groot mogelijk is, dat je genoeg deelnemers hebt. Dan kijken ze mij glazig aan. Stel dat je iemand buitensluit, omdat die misschien lastig kan zijn of buiten het gebied ligt, dan maak jij de keuze alvast voor hen. Dat moet je in deze fase zien te voorkomen.

Dat heb je hier ook gezien. De oude lijn stond hier gewoon recht langs de Tocht. Windplan Groen kwam in ontwikkeling en daarbij werd gesoebat over de vergunningen. In overleg met onder andere de omgevingsdienst werd vastgesteld dat de lijnen soepel in elkaar moesten overgaan. Bij Olsterwind waren we heel blij dat onze achterbuurman/deelnemer waar nu molen een en twee zijn gepositioneerd akkoord had gegeven aan de verdeelsleutel en de opstalvergoeding, want deze kwamen ineens bij hem op het land. Mijn buurman zei: is toch prima, graag. Dat wil ik maar aangeven: aan de voorkant moet je je huiswerk goed doen.

Is dat ook het beste advies wat je zou willen geven?

Absoluut. Maak het gebied groter en durf te delen. Want als je durft te delen kun je het rendement ook vermenigvuldigen. Als je daar niet toe bereid bent, kom je in procedures, in ellende en polarisatie terecht en dan ben je tien jaar verder en dan staat er nog steeds niks. Ik heb recent een groep boeren geholpen bij Grafhorst, die dichtbij een grote tapijtfabriek zitten. Deze fabriek moet ook elektrificeren om de productie rendabel te houden. Daarom heb ik die boeren aangeraden om de samenwerking op te zoeken. Zet de deur open. Maar als jij meent dat je alles zelf moet hebben en houden, dan gaat de deur nooit open. Het is echt essentieel hoe je van start gaat.

#Durftefalen:

‘Ik droomde van een zelfvoorzienende polder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de windenergiesector.

Dit keer: John de Vries, voormalig beleidsmedewerker duurzaamheid bij de gemeente Zeewolde. Hij was namens de gemeente betrokken bij de financiële participatie van bewoners in windpark Zeewolde. Over het creëren van draagvlak en dromen van een zelfvoorzienende polder.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik werk nu als wijkregisseur in Zwolle, maar van 1992 tot 2021 heb ik gewerkt als beleidsmedewerker duurzaamheid bij de gemeente Zeewolde. Daar was ik onder andere bezig met de financiële participatie van bewoners en (voornamelijk agrarische) ondernemers bij windpark Zeewolde. Ook was ik betrokken bij het opzetten van een gebiedsfonds met de

opbrengsten uit dit windpark. Bewoners kunnen aanspraak maken op het fonds voor initiatieven op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid en landschap in Zeewolde. Mijn rol was het invulling geven aan de afspraken uit het Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland over participatie en fondsvorming.

Hoe werkte het financiële participatieproces eigenlijk in de praktijk?

Bewoners van Zeewolde en een deel van Almere konden voor en na de bouw participeren in het Windpark. Het rendement van de molens was al snel tussen de zeven en tien procent. Voor deelnemers die in een vroeg stadium investeerden kon het rendement zelfs oplopen tot meer dan 10 procent.

De boeren wilden zoveel mogelijk winst uit het park halen. Het delen (van een gedeelte) van de winst met omwonenden had niet hun prioriteit. We moesten daarom weerstand bij deze groep overwinnen om de bewoners van Zeewolde ook te laten meedoen. Gelukkig stonden afspraken wat betreft participatie goed vermeld in het Regioplan. Dit bracht veel duidelijkheid voor alle betrokken partijen.

Tegen welke knelpunten ben je in de afgelopen jaren aangelopen op dit vlak?

Ik heb hier even over moeten nadenken, want eigenlijk verliep dit proces vrij soepel. Het windpark ligt best ver buiten Zeewolde, waardoor de overlast voor bewoners meeviel. Een van de knelpunten was dat er veel regels waren en dat je alle kikkers in de kruiwagen moest houden: de boeren, maar ook de verschillende overheden. De coördinatie lag bij het Rijk om te zorgen dat de verschillende vergunningprocedures op elkaar werden afgestemd. En dat allemaal uiteraard in goed overleg tussen overheden en initiatiefnemers, zodat het als het ware een gezamenlijk project is.

Je bent als overheid bevoegd gezag, maar het blijft ook belangrijk om er zoveel samen uit te komen. Het Regioplan zorgde ervoor dat er een goede, constante dialoog was.

Achteraf gezien hadden we meer moeten werken aan het behouden van de stroom voor de regio: dat de opgewekte windenergie niet zomaar werd teruggeleverd aan het stroomnet, maar direct aan de bewoners en ondernemers zelf. Dat de polderstroom echt voor de polder zelf was. Dat was beter geweest voor het draagvlak en het scheelt druk op het netwerk als je dit direct naar de bewoners en ondernemers had kunnen brengen.

De techniek en de wetgeving waren toen nog niet zo ver, maar daar hadden we meer op moeten inzetten.

Hoe zorg je er eigenlijk voor dat je bewoners in een vroeg stadium betreft bij de komst van een windpark?

Mensen vinden het in eerste instantie prima, zolang ze er weinig van merken, maar zodra de eerste molen staat, dan zeggen ze: wacht eens even. Dat is een natuurlijk proces. We hebben overigens wel actie ondernomen op dat vlak, ook samen met de boeren, bijvoorbeeld met het communiceren over de ontwikkelingen en het organiseren van acties.

Wat heb je hiervan geleerd?

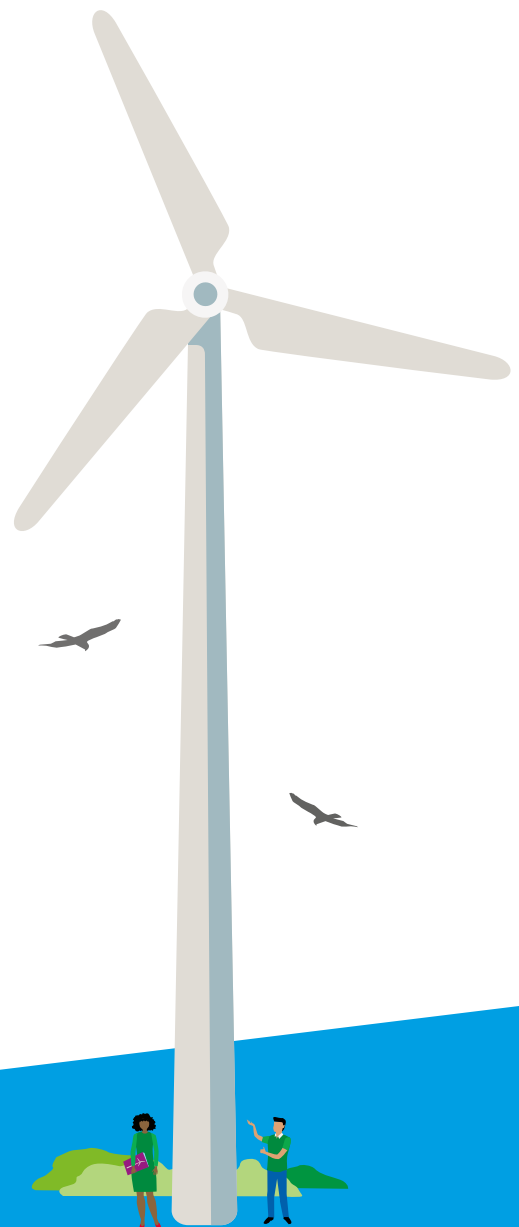
Het is heel belangrijk om te blijven praten en je niet te snel neer te leggen bij de regels die gelden op dit moment. Je kunt ook een pilot of proeftuin bedenken. Daar kom je alleen maar achter door in gesprek te gaan met verschillende partijen. Blijven praten zorgt voor onderlinge verbinding en begrip waarbij ieder zijn of haar eigen rol op een goede manier kan invullen. Discussies mogen er zijn en zorgen ook voor duidelijkheid, maar wel vanuit onderling respect en het gezamenlijke doel: het realiseren van een uniek windproject.

Doel je dan op het behouden van de opgewekte windenergie voor de polder?

Ja. We hadden misschien met een energiebedrijf moeten praten of vanuit het Rijk een pilot kunnen organiseren. Daar hadden we nog harder voor moeten knokken. Toen vonden we het al heel wat dat bewoners financieel mee mochten doen, maar we hadden eigenlijk nog een stapje verder moeten gaan.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Stel je open op en ga in dialoog op zoek naar oplossingen. Dan hadden we misschien toch een manier kunnen vinden om de stroom in de polder te houden. Dat was mooi geweest. Ik heb zelf jarenlang gedroomd van een soort zelfvoorzienende polder: met bijvoorbeeld eigen voedsel vanuit de landbouw en zelf opgewekte stroom. Dat was mijn droombeeld, maar helaas is het daar nog niet van gekomen.

#Durftefalen:

‘Luister goed naar alle partijen binnen het windenergievraagstuk’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de windenergiesector.

Dit keer: Jeroen Grutters, voormalig beleidsmedewerker ruimte bij de provincie Flevoland. Hij zat onder andere in een landelijke werkgroep met voor- en tegenstanders van windenergie waarin knelpunten werden besproken.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik was van 2010 tot 2018 beleidsmedewerker ruimte bij de provincie Flevoland. Mijn belangrijkste rol binnen het windenergieteam was het uitvoeren de milieueffectrapportage voor het omgevingsbeleid voor windenergie, inclusief het opschalen en saneren van windmolens. En ik heb ook een tijd in een landelijke werkgroep gezeten over windenergie, die tot stand kwam op initiatief van het ministerie van Economische Zaken.

Dit was een zeer diverse groep: van tegenstanders van windmolens, tot vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en van lokale en nationale overheden. In deze werkgroep signaleerden we de grootste knelpunten en onderzochten we oplossingen. Deze groep ontstond destijds trouwens naar aanleiding van een van de grootste knelpunten op het gebied van windenergie.

Vertel!

We ontdekten op een gegeven moment dat de obstakelverlichting bij het windpark Zeewolde voor veel overlast zorgde. Het windmolenpark leek 's nachts met allemaal knipperende lichten op een kermis. De regels daarover worden op landelijk en Europees niveau vastgesteld en daarom liepen we tegen een muur aan. Als provincie kun je daar weinig mee. Je kunt dan twee dingen doen: je erbij neerleggen of het toch adresseren. Dan moet je niet als provincie alleen optrekken, maar de samenwerking zoeken met andere partners.

We ontdekten dat die lichten verplicht zijn, maar op die plek eigenlijk geen nut hebben. Er was geen vliegverkeer, behalve van Defensie en nooddiensten, zoals de traumahelikopter. Die bleken 's nachts te vliegen met nachtvisie en kunnen daarmee nu juist minder ledlicht waarnemen. Dan heb je

dus alles volgens de regels gedaan, maar dan blijkt dat dit heel raar uitpakt. Niemand heeft er baat bij.

Dit voorbeeld hebben we gebruikt om hier landelijk wat aan te doen. Dit was een heel lang proces, omdat je hier ook het ministerie voor nodig had. Uiteindelijk hebben we dit besproken in de werkgroep en gezamenlijk geconcludeerd dat dit raar uitpakte. Dit maakten dat we sterker stonden. (Zie kader).

Wat heb je hiervan geleerd?

Probeer niet alleen te handelen, maar doe het samen en zorg ervoor dat alle perspectieven worden belicht. Je kunt allemaal roepen: "ik vind het zo raar dat dit zo is." Maar als iedereen dat roept, gebeurt er niets. Een collega van de provincie noemde dit 'bring the system in one room'. Hierbij breng je alle betrokken partijen bij elkaar. Het wordt dan veel lastiger voor een partij om te zeggen: 'wij volgen gewoon de regels en dat is het.' Een bewoner die last heeft van de obstakelverlichting van windmolens in de nacht kan immers niet in zijn eentje het Europese beleid of de Inspectie Leefomgeving en Transport veranderen. Die persoon moet de samenwerking opzoeken.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Zoek de verbreding als je tegen problemen aanloopt. Kijk naar de andere partijen en ga in gesprek. Het kan ook zijn dat ze een heel goede reden hebben voor hun beleid. Je krijgt altijd veel beter inzicht als je dit bespreekt met partijen van alle kanten.

Een ander issue is bijvoorbeeld de landschappelijke kant van windmolens. Vaak wordt een standpunt vanaf een bepaalde kant ingenomen. Ik heb verschillende landschapsarchitecten een advies laten uitbrengen hierover en stuk voor stuk hadden ze een totaal ander advies. Ook hoe bewoners van verschillende provincies omgaan met windmolens is totaal verschillend: in Drenthe is het debat hierover bijvoorbeeld veel meer gepolariseerd dan in Flevoland.

Heb je enig idee hoe dat komt?

Ik heb ooit het idee gehad om hier een antropologisch onderzoek naar te laten uitvoeren. Een verklaring is dat als je in Flevoland woont, je gewend bent dat je omgeving steeds verandert. Als je hier tien jaar woont, zie je alles om je heen veranderen. In Drenthe is dat precies andersom. Een ander aspect is dat windmolens in Flevoland vanaf het begin werden gezien als een verdienmodel voor en door de agrariërs. Dat is een van de succesverhalen van Flevoland.

Naderingsdetectiesystemen bij windparken

Op 6 juni 2022 heeft minister Rob Jetten in een Kamerbrief laten weten om in samenwerking tussen het Rijk, de provincie en de windparken, te stimuleren tot het toepassen van naderingsdetectiesystemen. (Het is een stimulans omdat het juridisch niet verplicht kan worden.) De obstakelverlichting van windparken gaan dan alleen branden wanneer een vliegtuig nadert.

Inmiddels is er met alle windparken gesproken en wordt ook vanuit deze partijen het maatschappelijke probleem van lichthinder erkend en is er een grote bereidheid tot het toepassen van naderingsdetectiesystemen. Alle windparken in Flevoland zijn actief in de voorbereidingen maar het zijn best ingrijpende en tijdrovende processen.

Met de kennis die we nu hebben wordt er verwacht dat de inwoners van Flevoland in de winter van 2024-2025 kunnen waarnemen dat bij een deel van de windparken, de lampen, alleen branden bij naderend vliegverkeer. Dit lange tijdspad heeft te maken met verplichte onderzoeken en de ontwikkelingen voor een regeling. Tevens dragen levertijden voor de materialen en de krapte aan technisch personeel bij aan een lang tijdspad.

#Durftefalen:

‘Wind moet verbinden en niet ontwrichten’

Flevoland is pionier op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? Onder de noemer #durftefalen gaan we hierover in gesprek met uiteenlopende mensen uit de wereld van windenergie.

Dit keer: Jop Fackeldey, gedeputeerde bij de provincie Flevoland, met in zijn portefeuille windenergie.

Wat was in de afgelopen jaren jouw rol binnen de windenergietransitie?

Als gedeputeerde in Flevoland heb ik natuurlijk te maken met het Regioplan Wind. Dat was voor mijn tijd vastgesteld, maar dit neemt niet weg dat ik er verantwoordelijk voor was. Dit regelt waar windmolens wel en niet mogen staan en hoeveel vermogen ze opwekken en onder welke voorwaarden. Dat is allemaal door mijn voorgangers gedaan. Toen ik aantrad was alle plannenmakerij achter de rug en waren de meeste vergunningen onherroepelijk verleend. Een aantal procedures liep nog, maar we gingen langzaam over tot de uitvoeringsfase. In drie van de vier gebieden worden molens gebouwd.

Je zou zeggen: so far so good. Je hebt je rol als bevoegd gezag gespeeld. Maar tijdens een statenvergadering, toen ik nog niet zo lang gedeputeerde was, kwam er een inspraakreactie van een groep mensen, boeren en betrokken omwonenden van windpark Hanze. Zij gaven aan dat ze nooit de kans hadden gekregen om te participeren in het windpark en dat dit niet kon. Dit had ik nog nooit meegemaakt: meestal komen mensen op een inspraakavond, omdat ze ergens tegen zijn, maar deze groep had niets tegen windenergie, maar wilde juist meedoen. Dat was wonderlijk. Dat was eigenlijk heel naïef van mijzelf, want de werkelijkheid bleek heel weerbarstig, want dit

heeft ons flink bezig gehouden de afgelopen jaren, met bemiddelingsgesprekken en onderzoeken met alternatieve rekensommen. We hebben van alles geprobeerd.

Waar lag dit aan?

Het Regioplan kent een aantal voorwaarden: per gebied mag er maar één initiatiefnemer zijn, maar tegelijkertijd moeten er ook voldoende participatiemogelijkheden zijn.

En kennelijk is niet iedere omwonende, in zijn of haar eigen beleving, in de gelegenheid gesteld om financieel te participeren. Dit is nogmaals voor mijn tijd gebeurd, maar daar leek het verdacht veel op. De omwonenden vonden dat de provincie geen vergunning kon verlenen omdat, naar hun oordeel niet was voldaan aan de eisen van participatie. In de eerste instantie dacht ik dat dit makkelijk was op te lossen, maar niets bleek minder waar. De initiatiefnemers zagen dit anders. Juridisch konden wij ze als provincie ook niet dwingen, behalve dat wij nog wel een projectplan moesten goedkeuren als voorwaarden voor de vergunningverlening. Toen hebben we geprobeerd om, met dat in ons achterhoofd nog allerlei gesprekken te organiseren tussen die groep, omwonenden en de initiatiefnemers van het windpark. Dat is uiteindelijk maar voor een heel klein stukje gelukt. Die gesprekken lopen ook nu nog en er loopt een Rekenkameronderzoek naar. Maar eigenlijk is mijn constatering dat we wellicht als provincie aan de voorkant niet goed genoeg gekeken hebben naar hoe de financiële participatie verliep.

Waar is dit fout gelopen?

Er zit een verschil in de juridische werkelijkheid en de beleefde werkelijkheid. Er is een mogelijkheid die Windshare heet en daarin konden omwonende participeren. Daarmee heeft het windplan in formele zin aan alles eisen voldaan van het Regioplan. Het voelt natuurlijk niet goed dat in een buurt waar mensen vroeger bij elkaar op de koffie kwamen, ze nu zeggen: als ik hem voor mijn trekker krijg, geef ik gas. Daar is dus iets niet goed gegaan. Hopelijk geeft het Rekenkameronderzoek hier uitsluitsel over.

Beschouw je dit als het grootste knelpunt dat je in de afgelopen jaren bent tegengekomen als gedeputeerde?

Ja, dit vond ik de meest heftige. Participatie is een cruciale randvoorwaarde van windprojecten en daar waar het minder goed gaat zie je ook onmiddellijk hoe ingrijpend de effecten daarvan zijn.

Wat heb je hiervan geleerd?

Dat we kennelijk aan de voorkant nog helderder en scherper moeten zijn hoe je iedereen erbij betreft.

Had de informatievoorziening naar de bewoners toe beter gekund?

Ja, dat denk ik wel. We hebben in Flevoland niet veel media en die staan natuurlijk vaak kritisch tegenover een dergelijk project. We hebben geen lokale krant, alleen huis-aan-huisbladen. Als je bijvoorbeeld kiest voor de verspreiding van brieven huis-aan-huis, dan zit je weer met de vraag waar je de grens moet trekken van een dergelijk project.

Wat is het beste advies dat je zou willen geven aan iemand in jouw vakgebied over het realiseren van windprojecten?

Zorg dat als er afspraken worden gemaakt over participatie en dat je er bovenop zit: dat je weet wat er afgesproken is en dat je erbij betrokken blijft en meekijkt. Dat je vragen blijft stellen: gaat dit goed? Verloopt het eerlijk? Ook al is het formeel niet jouw verantwoordelijkheid, en ligt dat bij de initiatiefnemers, maar zorg dat je niet te makkelijk denkt: ik reageer wel als er iets fout is gegaan. Dit kan echt heel ontwrichtend werken in een lokale samenleving: je wil dat wind verbindt en niet ontwricht.

#Durftefalen:

‘Geef burger in participatie-proces windenergie vooral duidelijkheid’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Dit keer: Lisette Sipman, voormalig coördinator windenergie bij de provincie Flevoland en nu zelfstandig adviseur bij de gemeente Zaanstad en de provincie Gelderland en betrokken bij verschillende windprojecten.

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik werkte vanaf 2017 vier jaar als coördinator windenergie bij de provincie Flevoland en hield mij daarom bezig met allerlei aspecten rondom windenergie. We hadden net een beleidskader vastgesteld: het Regioplan Windenergie, een samenwerking tussen de provincie en gemeenten Dronten, Lelystad en Zeewolde. Een van de projecten uit het Regioplan, Windpark Zeewolde, was al opgestart.

Mijn rol was te zorgen dat de projecten die opgestart werden, volgens de regels van het Regioplan werden uitgevoerd: dit moest ik dus afstemmen binnen een samenwerking tussen het ministerie van Economische Zaken, de initiatiefnemers en de gemeenten waarin deze projecten plaatsvonden. Voor elk projectgebied had je projectgroepen waarin het ministerie, de betrokken gemeenten, de initiatiefnemer en de provincie waren vertegenwoordigd. Het ministerie dat het bevoegd gezag was, bijvoorbeeld over het bestemmingsplan, en daarnaast vertegenwoordigers van de gemeenten en provincies. In het Regioplan stonden belangrijke afspraken over opschalen, saneren en participatie, maar ook onderwerpen als landschap en vliegverkeer.

Windenergie vind ik echt een boeiend onderwerp. Ik werk daarom nog steeds op dit vlak als zelfstandig adviseur. In de

gemeente Zaanstad ben ik kwartiermaker voor een gebied waar we de mogelijkheden voor windenergie onderzoeken. In de provincie Gelderland ben ik projectleider voor een windpark in de gemeenten Ermelo en Putten. De technische kennis die ik opdeed, bijvoorbeeld over slagschaduw van windmolens, maar vooral ook over de samenwerking tussen diverse overheidslagen, neem ik mee. Als je elkaar vast weet te houden, als gemeente en provincie bijvoorbeeld, dan kan een dergelijk project een succes worden. Het Regioplan is daarin heel belangrijk geweest in Flevoland. Duidelijke spelregels zorgen ervoor dat het voor de omgeving en samenwerkingspartners heel erg duidelijk is wat het kader is en wat de verwachtingen zijn.

Tegen welke knelpunten ben je in de afgelopen jaren aangelopen op dit vlak?

Inhoudelijk liepen we wat betreft het Regioplan tegen een aantal open eindjes aan: zo was het vliegverkeer rondom vliegveld Lelystad nog niet helemaal uitgewerkt in het plan. Een ander punt betreft eigenlijk voortschrijdend inzicht. Het Regioplan kwam tot stand na een lang participatieproces. Het werd in 2016 vastgesteld nadat het vanaf 2006 was afgestemd met veel verschillende partijen. Wij merkten echter gaandeweg dat een aantal omwonenden in de kernen rondom de nieuwe windparken niet van het bestaan wist van

het plan. Intern konden wij ons dat nauwelijks voorstellen: dan moest je onder een steen geleefd hebben, dachten wij. Maar in de praktijk kwam ik ook omwonenden tegen die zeiden: hoe had ik dit nu kunnen weten? Niet iedereen spelt iedere week het lokale sufferdje of misschien hadden sommige inwoners het gemist, omdat ze net verhuisd waren. Dat was een gemiste kans, omdat je bij het opstellen van het Regioplan meer invloed kon uitoefenen, bijvoorbeeld over de plaatsingszones. Bij de concrete projecten ging het al over stipjes op de kaart en bleken burgers – voor hun gevoel – ‘opeens’ vlakbij een plaatsingszone te wonen. Dat waren ingewikkelde gesprekken. Je had in zo’n geval misschien eerder nader tot elkaar kunnen komen als deze burgers al eerder op de hoogte waren geweest.

Denk je dan met terugwerkende kracht dat er beter gecommuniceerd had moeten worden het Regioplan?

Misschien wel. Er zijn destijds al extra dingen gedaan naast een advertentie in een lokaal krantje. Er zijn bijvoorbeeld evenementen georganiseerd met een windwachter die bezoekers meenam om hen te informeren. Het probleem was dat we – ondanks de inspanningen – kennelijk ook mensen gemist hebben. En nu zou je dat anders doen, bijvoorbeeld met meer communicatie of een burgerberaad, enquête of andere middelen die nu meer in opkomst zijn. Maar dat is voortschrijdend inzicht.

Waar veel energie destijds heen ging, was het contact leggen met de boeren die een turbine hadden staan op hun land en te zorgen dat die gingen samenwerken met elkaar en opgingen in een groter windpark. In het Regioplan lag immers ook een grote saneringsopgave (van de oude windmolens red.). Het is een grote prestatie dat dit gelukt is. Waarschijnlijk dat de aandacht minder gericht was op de woonkernen hieromheen. Tegelijkertijd kennen we ook de reflex dat voorstanders en zeker het ‘stille midden’ van een project niet of nauwelijks van zich laten horen. In deze gepolariseerde tijden is het echt een uitdaging om eerlijk beeld van de samenleving naar voren te krijgen.

Wat heb je hiervan geleerd?

Ik merk aan mijn huidige projecten dat een plan zoals het Regioplan als tussenstap heel erg belangrijk is in het hele proces. In Zaanstad hebben we daar ook bewust voor gekozen. In het windpark Ermelo Putten focussen we vooral op de duidelijkheid. De invloed die de omgeving in het laatste project heeft, gaat over de voorwaarden waaronder het windpark tot stand kan komen. Niet over de of-vraag. In Zaanstad maken we eerst spelregels (een soort mini Regioplan) voordat er een eventueel project komt. De spelregels moeten genoeg duidelijkheid bevatten. De grote uitdaging is dan nog wel hoe je burgers betreft bij een

dergelijk abstract proces. Dit gaat namelijk nog niet over stipjes op de kaart of de eigen achtertuin.

In Flevoland kregen wij dat achteraf terug van de initiatiefnemers van de windparken dat ze mopperden over ‘al die regels’, maar dat die uiteindelijk wél zorgden dat er iets kwam en dat je niet eindeloos blijft dimdammen over wat het beste plan is.

Wat is je beste advies dat je zou willen geven aan iemand op jouw vakgebied?

Zorg dat je vooraf je kader helder hebt en zoek de samenwerking op. In Ermelo/Putten is er een zoekgebied vastgesteld. We zijn vanaf het begin duidelijk geweest over het vertrekpunt voor de participatie. Het is niet de vraag of er een windpark komt, maar hoe. Dit geeft duidelijkheid. Probeer bewoners zo vroeg mogelijk te betrekken ook over de spelregels en randvoorwaarden. Zo kunnen ze een inbreng leveren en meedenken over de afwegingen die je als een overheid moet maken. Participatie gaat over het zo goed mogelijk inzichtelijk maken van de belangen die er spelen zodat de beslissers een weloverwogen besluit kunnen nemen.

Ik heb nu bijvoorbeeld voor beide projecten huis-aan-huisbrieven gemaakt voor de directe omgeving. Na twee brieven kunnen belangstellenden zich aanmelden voor een digitale nieuwsbrief. Dit zorgt er dan ook meteen voor dat ze zich actief aanmelden en is natuurlijk duurzamer dan allemaal papieren brieven. Deze werkwijze komt voort uit mijn ervaring in Flevoland met het Regioplan: ik voelde mij namelijk best klem staan als burgers aangeven dat ze niets wisten van een dergelijk plan. Dat komt niet tegemoet aan de burger die opeens geconfronteerd wordt met een windmolen in de buurt van de achtertuin.

Zelf heb ik ook te maken met een soortgelijke situatie: al jaren wordt er gesproken over de aanleg van een snelweg op 150 meter afstand van mijn huis. Je merkt de onrust dan in het dorp als er weer een tussenuitspraak is van de Raad van State. Vooral het gebrek aan duidelijkheid is erg vervelend. Wat dat betreft kan ik mij erg goed inleven in zo’n proces. Het is belangrijk om burgers een stip op de horizon te geven, zoals het Regioplan dat provincie en gemeenten samen hebben opgesteld. Bij het stikstofdossier wijzen overheden naar elkaar en is er veel onduidelijkheid. Daar wil je als burger, bedrijf of wie dan ook niet tussenin zitten.

#Durftefalen:

‘Inkomsten uit eigen windpark helpen bewoners Almere verder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Deze week: John van Diepen, voorzitter van Almeerse wind, een lokale coöperatie. Hoe kreeg hij het voor elkaar dat Vattenfall twee molens tegen kostprijs aan de bewoners wilde leveren? En waar liep hij tegenaan in dit proces?

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie?

Ik ben voorzitter en initiatiefnemer van Almeerse wind, een lokale energiecoöperatie met bijna 500 leden en twee windturbines in exploitatie. De rol van Almeerse wind is om de vergroeningsgedachte zoveel mogelijk tussen de oren van de Almeerders te krijgen. Ons lidmaatschap staat open voor iedereen en is transparant en democratisch. Ieder lid heeft een gelijke stem in de algemene ledenvergadering. Het idee hiervoor ontstond op 13 november 2013 op een vergadering van de buurtvereniging, in Almere-Filmwijk, waar ik destijds woonde. Het thema die avond was het groen in de wijk en duurzame energie. Op een A4-tje had het wijkbestuur met grote letters de tekst ‘Filmwijk energieneutraal 2022’ geschreven. We zaten allemaal met een papieren koffiebekertje om dat vel papier heen, maar veel kwam er daarna niet uit.

Twee weken later spraken we daarover verder bij de voorzitter thuis. En toen heb ik geopperd dat er wellicht een wijkenergiecentrale moest komen. De voorzitter vroeg of ik de kar wilde trekken. Ik ontdekte dat we 1,6 windturbines nodig hadden om de hele Filmwijk van stroom te voorzien. Mooi dacht ik: als we er drie hebben, kunnen we ook nog elektrisch rijden. Ik belde daarop met boeren in de bocht van de A27. Die wilden niet delen.

Toen heb ik Vattenfall benaderd, die hadden een windpark in Almere Pampus. Daar stonden tien turbines uit bouwjaar 2000, die ongetwijfeld nog een keer herontwikkeld moesten worden. Ik heb gebeld met de vraag of we dit samen konden doen. Na een aantal gesprekken hebben we een intentieovereenkomst gesloten. Dat heeft geleid tot twee eigen windturbines in Almere Pampus, het uiterste zuidwestelijke hoekje van Flevoland.

Dit hebben jullie dus in samenwerking met Vattenfall gedaan?

We hebben twee windparken gebouwd: eentje van twee turbines en eentje van acht. Het ziet eruit als één park, maar het zijn twee volstrekt gescheiden parken. Die van twee turbines is van ons. Die van acht is van Vattenfall, maar die hebben ze verkocht aan a.s.r.

Met ons windpark maken we stroom voor ongeveer 5000 huishoudens. Tien procent van de stroom gaat dus naar eigen leden. We verkopen alle stroom tegen marktwaarde. De winst landt in de algemene ledenvergadering en ieder lid kan hierover meebeslissen. We hebben nu een jaar gedraaid en over 2022 hebben we nu een nettowinst van 1,7 miljoen euro. De leden hebben 45 ideeën aangedragen over de bestemming van dit geld. Deze lijst is ingedikt tot

zestien ideeën. In de volgende vergadering gaan we hier budget aan toekennen. Het gaat bijvoorbeeld om donaties aan de Voedselbank, een extra rente-uitkering voor obligatiehouders, maar ook een Kennisfonds Waterstof en een batterijopslag.

Het lijkt er nu op dat 98 procent van het geld zal terugvloeien naar sociale en duurzame initiatieven in en rond Almere. (Een overzicht van deze ideeën vind je hier: <https://almeersewind.nl/wp-content/uploads/2023/05/Beknopte-presentatie-Versie-1-ingekorte-webversie.pdf> red.)

Tegen welke knelpunten ben je aangelopen op dit vlak?

Het belangrijkste is dat je een positie moet zien te verwerven: commerciële partijen, boeren inclusief, hebben geen motief om te willen delen. Als je twee van de turbines voor kostprijs kunt aan een windcoöperatie verdienen je daar niets op. In het geval van Vattenfall hadden we de mazzel dat in het beleid stond dat nieuwe turbines uitsluitend op lokaal initiatief tot stand moesten komen. Dat was de invalshoek waar we Vattenfall op hebben aangesproken en hierdoor konden we turbines tegen kostprijs verwerven.

Toen had je Vattenfall mee, maar hoe verliep het proces verder? Bijvoorbeeld het meekrijgen van bewoners? De publieke opinie is altijd lastig. Onbekend maakt onbemind en ook hier speelde het 'not in my backyard' een grote rol. Vooral bewoners die niet bekend zijn met windmolens halen er veel argumenten bij.

Had je te maken met omwonenden?

Ja en nee: het dichtstbijzijnde huis ligt 1600 meter verder achter een bosstrook. We organiseerden inloopavonden. De gemeente besloot echter om dat proces nog eens helemaal opnieuw te doen, omdat er een aantal bewoners was die alle publicaties hierover gemist zeiden te hebben. Dit heeft een jaar extra gekost. Een persoon wilde het zelfs aanvechten tot aan de Raad van State, maar daar had hij geen grond voor, want hij woonde te ver weg.

De gemeente nam erg de rol op zich van beschermer van de burgers. De gemeente huurde een adviesbureau in en stuurde 20.000 bewoners een persoonlijke brief. Dit was mijns inziens een beetje een geforceerd proces: om het hele inspraakproces nog een keer over te doen.

Liep je nog meer tegen dingen aan?

We moesten onze eigen financiering regelen. De ontwikkelfase en bouwfase moesten we financieren. Dit hebben we gedaan door middel van leningen van leden en een stukje rekening-courant-krediet van Vattenfall.

Wat is het beste advies dat je kunt geven aan iemand op jouw vakgebied?

Sluit je aan bij Energie Samen, de landelijke koepel waarbij meer dan 400 corporaties zijn aangesloten. Die hebben een eigen lobby, software en fondsen, en hebben meer dan 120.000 leden. Daar zit kennis, geld en een intrinsieke motivatie om als burgers eigen opwek in eigen hand te krijgen, tegen kostprijs. Energie Samen is bezig om samen met het ministerie van EZK een compleet nieuw marktmodel te bedenken: local for local, waarbij opwek in handen van burgers ook lokaal tegen kostprijs kan worden verkocht aan de leden. Daar zit ruim zeven miljoen euro in met zeven pilotprojecten. Dit is de grote stap die we willen maken als energiegemeenschappen. Daar werken we hard aan.

#Durftefalen:

‘Ik ben nog steeds trots op het windpark in de Noordoostpolder’

Flevoland is pionier en koploper op het gebied van windenergie, zowel in het maken van beleid als ook de uitvoering hiervan. Wat ging er in al die jaren goed, maar vooral ook: wat ging er mis? En wat kunnen bijvoorbeeld andere beleidsmakers of bestuurders hiervan leren? In de rubriek #durftefalen gaan we hierover in gesprek.

Deze week: Anno Vuuregge, juridisch beleidsadviseur bij de provincie Flevoland. Hij was betrokken bij de totstandkoming van meerdere windparken in de regio en dat ging niet zonder slag of stoot. “Boeren gunden elkaar het licht in de ogen niet.”

Wat is jouw rol binnen de windenergietransitie? En hoe ziet die rol eruit?

Ik ben juridisch beleidsadviseur en vanuit het ruimtelijke domein bezig met de energietransitie en de totstandkoming van windmolenprojecten in Flevoland: enerzijds beleidsmatig en anderzijds ook door het begeleiden vanuit de provincie Flevoland van de procedures en processen. Bijzonder aan de windenergietransitie in Flevoland is: het begon ooit met niets en nu zijn we al zover dat we molens opschalen en saneren, oude molens worden vervangen door nieuwe modellen. In de afgelopen jaren heb ik samen met het ministerie van Economische Zaken gewerkt aan het planologisch mogelijk maken aan de twee windparken Windplan Blauw en Groen. En natuurlijk ook het Windpark NOP. Het belangrijkste in het proces was dat we alle agrarische kikkers, dus de boeren, in de kruiwagen hielden. Met het Regioplan Wind hebben we draagvlak gecreëerd bij onder andere boeren.

Je moet je voorstellen dat onze grootste vergaderzalen niet eens groot genoeg waren om alle partijen, zoals boeren, bij elkaar te brengen. De agrariërs gunden elkaar het licht in de ogen niet. Uiteindelijk hebben ze wél hun handtekening gezet onder het document. De provincie speelde een

faciliterende rol in dit proces. Ik ben er nog steeds trots op als ik door de Noordoostpolder rijd en het windpark zie.

Tegen welke knelpunten ben je aangelopen op dit vlak?

Het grootste knelpunt, naast de onenigheid tussen boeren, was kwelwater. Een groot deel van het windpark werd op het water neergezet. Dit stuk van het IJsselmeer is een Natura2000-gebied met instandhoudingsdoelstellingen.

We hebben hiervoor heel mooie oplossingen gevonden door het creëren van een landvoorziening op het water: een foerageer- en rustgebied voor vogels, zodat ze niet door drie lijnopstellingen van de windmolens heen vliegen (een zogeheten natuurinclusieve oplossing). Dit windmolenpark is met behulp van deze oplossing gerealiseerd, zonder dat dit ten koste is gegaan van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura2000-gebied.

Hebben jullie hiervoor advies gevraagd bij natuurorganisaties?

Deze oplossing kwam tot stand door onze eigen expertise en we hebben daarvoor een adviesbureau ingehuurd. Iedereen kijkt mee over je schouder. Het verhaal dat je hier neerlegt, moet erg goed zijn. Zo loop je tegen onverwachte dingen aan.

Kun je daar een voorbeeld van noemen?

Urk werd omgeven door windmolens en hoewel er geen molens op het grondgebied staan van de gemeente, begon Urk zich te mengen in de ontwikkeling van het park. Dat leverde vooral bestuurlijk veel gedoe op. Dit werd uitgevochten tot in de Eerste Kamer en het was een dubbeltje op zijn kant of dit windpark was er niet gekomen: alle invloeden werden aangewend om dit windpark tegen te houden. Zo ook de invloed vanuit de gemeente richting de Eerste en Tweede Kamer. Ten slotte neemt de minister van EZK een besluit. Ook bij de Raad van State werd bezwaar gemaakt. Met visualisaties maakten we duidelijk hoe het eruit kwam te zien. Maar je kunt visualiseren wat je wil als provincie, maar als iemand een ander standpunt heeft, kun je die moeilijk overtuigen. Bij de Raad van State werd de provincie in het gelijk gesteld. Dit windmolenpark was onderdeel van de energieopgave van de provincie. Het was ook in ons belang dat dit tot stand kwam. Ik zat in een werkgroep waarbij ik een dubbelrol had: ik zorgde dat het proces goed verliep en tegelijkertijd was ik een souffleur van mijn bestuurder.

Wat voor problemen ondervond je met de boeren?

In eerste instantie hadden veel boeren een molen op hun eigen erf. Nu werd het een complete lijnopstelling bij de dijk, los van hun eigen grond. Daar participeerde je dan in als boer. Toen zaten ze opeens bij elkaar aan tafel voor een windmolenpark waarin iedereen kon participeren. Dan was de vraag aan tafel: wanneer dien jij je aanvraag in? Vandaag? En dan antwoordde een andere boer: dan doe ik het gisteren zodat ik hoger op de stapel lig. Dat competitieve werkt natuurlijk niet positief mee bij het welslagen van

een project. Op een gegeven moment is dit veranderd. Alle agrariërs hebben zich op een gegeven moment verenigd in een Koepel Windenergie NOP. Deze organisatie heeft als voordeel gehad dat alle neuzen spreekwoordelijk dezelfde richting kwamen op te staan. Deze ontwikkeling is in de basis heel belangrijk geweest voor het mee welslagen voor het project.

Het gebied mag hier ook iets van terugzien, bijvoorbeeld door een gebiedsgebonden bijdrage: een fonds waarmee projecten in de buurt ondersteund worden. Het is een investering in het gebied, maar het levert ook wat op. Dit merken we nu tot op de dag van vandaag dat op het gemeentehuis van de Noordoostpolder wordt ervaren dat er niet genoeg geld is teruggevloeid. Ik vind dat we ons mogen realiseren dat het project nog meer van betekenis kan zijn voor het gebied.

Is dit ook het beste advies dat je kunt geven aan iemand op jouw vakgebied?

Ja, het is belangrijk om je bewust te zijn van het feit dat het goed is om geld terug te laten vloeien in een gebied waar een windmolenpark is gevestigd. In de Noordoostpolder is een gebiedsfonds, maar wat mij betreft had daar meer geld naar toe moeten gaan.

Kan dit niet alsnog hersteld worden?

Nee, hieraan ligt een politiek besluit ten grondslag. Dit kan nu niet meer gewijzigd worden. Met de kennis van nu kan het zijn dat een ander besluit in de rede had gelegen. In algemene zin geldt ook hier dat je ijzer moet smeden als het heet is.

